

Groeten uit Brabant

Het verhaal achter de ansichtkaarten

In de hoogtijdagen van de ansichtkaart – de drie decennia na 1900 – kwam de postbode drie keer per dag langs de deur. Op de ansichtkaarten stonden foto's van het boerenleven en bekende of minder bekende dorpsfiguren. Zo ook op het Brabantse platteland. Wat is er nog terug te vinden van het verleden op die ansichtkaarten?

VOOR DE SCHOUW VAN ENGELTJE

Henk van Helvert en Dymphie van Helvert-Witlox

"Op deze ansichtkaart poseert Engeltje – tweede van links – met de leden van zijn schuttersgilde. Het is voor en onder de schouw van zijn boerderij in Haaren. En die boerderij uit 1771 bestaat nog steeds", vertelt Henk van Helvert. Als amateurhistoricus is Henk bezig met een geschiedenisboek over de twee dorpsgemeenschappen Belveren en Haaren. Zijn vrouw Dymphie legt uit dat Engeltje Witlox, zijn echte naam is Engelbertus, een neef van haar opa was. "Gekend heb ik hem niet, maar hij was wel echt een dorpsfiguur. Een man met een klein postuur maar met een groot hart. Hij was wat stil en ingetogen, maar heeft in de oorlog goed werk gedaan. Vandaar dat er een straat naar hem is vernoemd en er ook een standbeeldje van hem is."

Wat Dymphie en Henk niet wisten is dat de schouw op de ansichtkaart met Engeltje erop nog steeds intact is. Lidia Berix en Diederick Sopers, die samen met hun dochter Sophia in de voormalige boerderij van Engeltje wonen, hebben de schouw met unieke 'schildpadtegeltjes' gelaten zoals deze is. Lidia: "We wisten dat Engeltje hier gewoond heeft, maar het is wel erg grappig om dat op deze ansichtkaart daadwerkelijk terug te zien."

Henk weet dat Engeltje bij vervoersbedrijf Van Gend en Loos werkte, en zodoende bij veel mensen en bedrijven over de vloer kwam. "Zo ook in het gebouw van het voormalige seminarie in Haaren, waar de Duitsers in de oorlog

hun intrek hadden genomen en mensen gevangen hielden. De zus van Engeltje had in zijn pet een dubbele bodem gemaakt, waarin hij ongezien brieven naar binnen smokkelde. Een clandestiene correspondentie bracht hij tot stand. En juist door zijn bescheiden karakter viel hij niet op bij de Duitsers. Veel mensen spreekt dat aan: een sobere held."

Dat sobere is ook wat Dymphie en Henk zich herinneren van het vroegere Brabantse boerenleven. Dymphie: "Ik speelde maar wat graag op de boerderij van mijn opa en oma. Brood aten we van een plankje. En bijzonder: we kregen een gekookt ei met suiker in plaats van zout. Maar het was vooral de ruimte die je had om te spelen." Henk weet zich nog het 'heukmenneke' te herinneren. "Wij woonden in Loosbroek en tot 1956 was er geen waterleiding en elektra in de buitengebieden. Bij iedere boerderij stond een waterput. Om te voorkomen dat we over de rand van de put zouden kijken – en, o wee, erin zouden vallen – werden we bang gemaakt voor het 'haakmannetje'. Een menneke in de put dat kleine kinderen met een haak naar beneden trok!"

Mooi Nederland

Prov. Noord-Brabant

Albert Pennings

MET OMA STIEN NAAR DE MARKT

Haar beeltenis is zo karakteristiek dat tegenover de kerk in Den Dungen een standbeeld van oma Stien is geplaatst. Honderden Ansichtkaarten over het Brabantse dorpsleven heeft voormalig leraar Albert Pennings in zijn collectie. Maar van één exemplaar heeft hij er tientallen. "Overal waar ik de Ansichtkaart met mijn oma Stien erop aantref, koop ik deze." Op de foto op de Ansichtkaart is boerin Christina (Stien) Sleutjes-van Hedel op weg naar de markt.

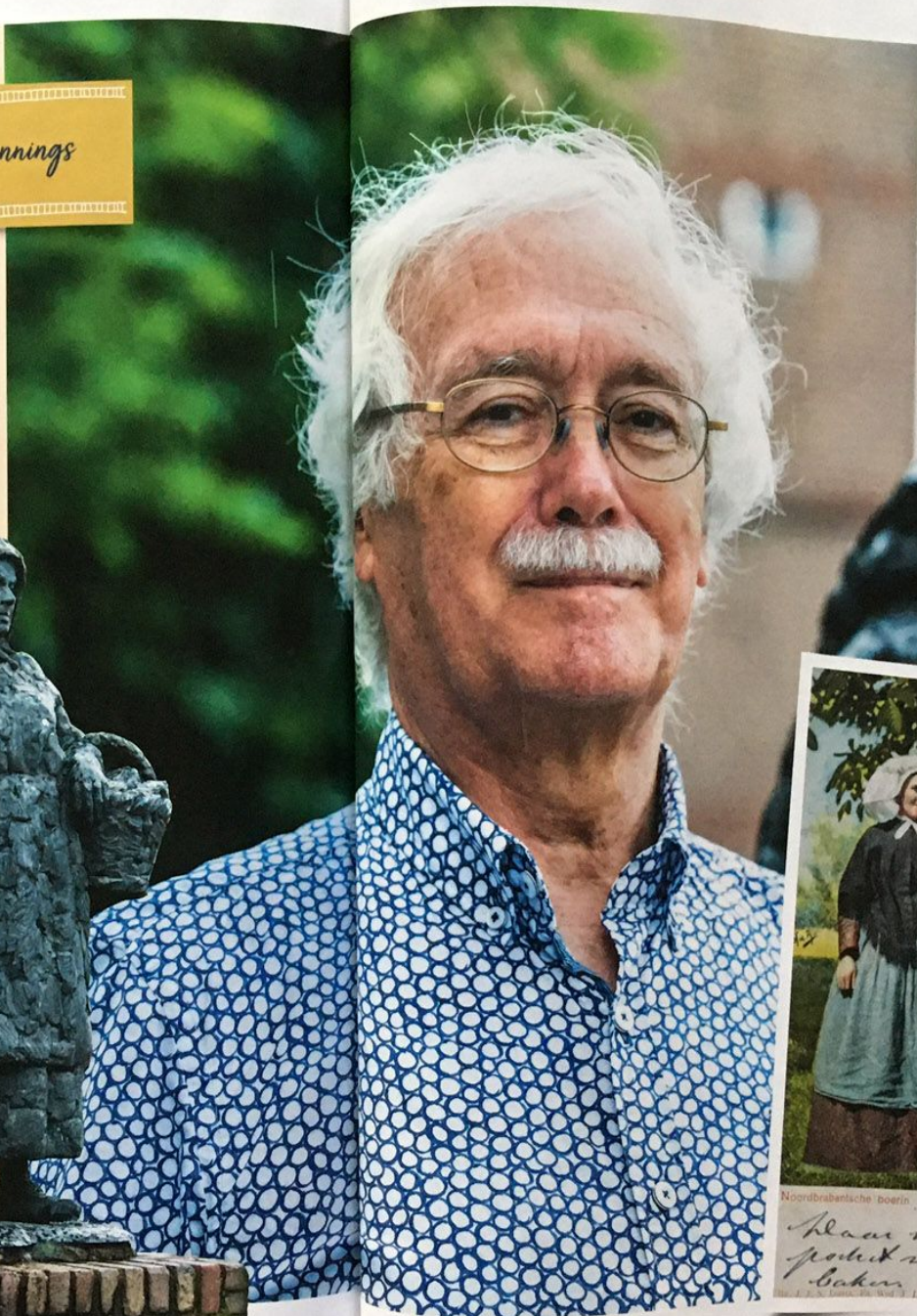
"Ze liep met een mand vol eieren en seizoenproducten als bessen en groenten naar de wekelijkse markt in Den Bosch. Een hele normale vrouw, bezig met een hele normale werkzaamheid. Een mooi en typerend tijdsbeeld.

De foto is gemaakt door Herman de Ruiter. Hij werkte voor boekhandel Lorentz in Den Bosch. Regelmatig werd hij eropuit gestuurd om foto's te maken in de dorpjes en buurtschappen in de omgeving van Den Bosch. Zo heeft hij een prachtige collectie foto's opgebouwd van het Brabantse dorpsleven in de jaren tussen 1900 en 1930."

Pennings legt uit dat deze drie decennia de 'gouden eeuw' voor de Ansichtkaart waren. "Vanaf 1892 was het geoorloofd een afbeelding op een Ansichtkaart te plaatsen. De Ansichtkaarten waren in beginsel een ideale manier om korte boodschappen aan elkaar door te geven. De hele achterkant was bedoeld voor de adressering en stempels. Alleen op de voorkant, onder de afbeelding, kon een korte boodschap worden doorgegeven. De postbode kwam drie keer per dag langs. Een kaart die 's ochtends aan de postbode werd meegegeven werd soms aan het einde van de middag afgeleverd in een naburig dorp. Zo kon je aan een kennis of familie lid laten weten dat je van plan was om op de koffie te komen. Brieven werden in die tijd natuurlijk ook veel verstuurd, maar daarvan waren de portokosten veel hoger. De Ansichtkaart had de rol die WhatsApp vandaag de dag heeft: kort en krachtig."

"Kijk hier eens, deze Ansichtkaart is ooit verstuurd naar Praag. In een priegelig klein handschrift staat achterop de kaart een tekst in het Tsjechisch, waarschijnlijk van een landarbeider die hier werkte. Na 1905 mocht namelijk ook op de achterkant van de Ansichtkaart een tekst worden geschreven."

De beeltenis van 'oma Stien' staat op duizenden kaarten. Soms in zwart-wit, soms ingekleurd en soms met een andere achtergrond. "Photoshoppern konden ze toen ook al! Zo is mijn oma uit Berlicum, later woonachtig op een boerderij in Den Dungen, wereldberoemd geworden."

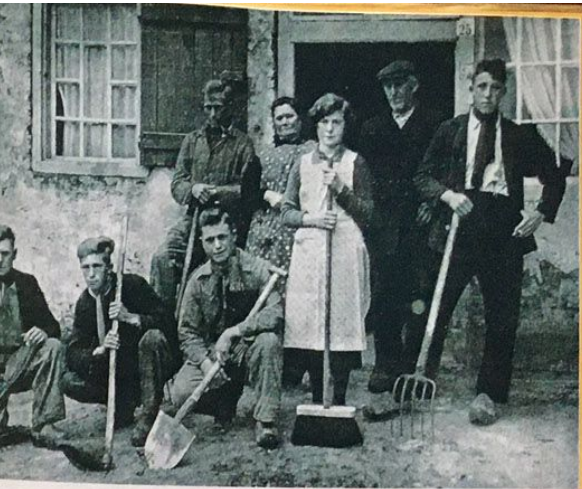
Jan en Riky Kappen

TERUG IN OUDERLIJK HUIS

"Mijn opa Thijs en oma Drieka Kappen figureren op deze Ansichtkaart", vertelt Jan Kappen met gepaste trots. "Bij een van de oudste boerderijen van Brabant, gebouwd rond 1465, is uit onderzoek gebleken." De voorgevel van de boerderij is ook terug te vinden op het drieluk 'Aanbidding der Koningen' van de Bossche schilder Jeroen Bosch. "Je weet natuurlijk nooit helemaal zeker of het deze boerderij is geweest, maar hij heeft er zeer zeker oog voor gehad. Het is een typisch Brabantse boerderij waarin 'den herd', de haard, een centrale plek inneemt. Op een open vuur werd gekookt en gestookt. Heel vroeger zelfs zonder schoorsteen. Niet voor niets werd er een vogeltje in een kooi gehouden. Als de 'trek' niet goed was en het vogeltje ging van zijn stokkie, dan wist men dat de deuren open moesten voor wat frisse lucht."

Jan is geboren en getogen op de boerderij. Zijn vader Wim nam – als jongste van negen kinderen – de boerderij over van diens vader Thijs. "Mijn vader diende na de oorlog in Indië. Hij kreeg toen bericht dat opa Thijs 'erg slecht' was en dat hij naar huis moest. Eenmaal thuis bleken zowel zijn vader als zijn moeder te zijn overleden. Het was armoe troef in die tijd, en met financiële steun van zijn broers en zussen heeft mijn vader de boerderij kunnen overnemen. Later is hij zich gaan richten op de verbouw van groenten. De bloemkool uit Den Dungen stond hoog aangeschreven op de markt in Den Bosch!

Omdat mijn vader nooit geld over had om in de boerderij te investeren, was deze weliswaar wat vervallen maar ook zeer authentiek gebleven. In honderden jaren was er niet veel veranderd. Iemand had daar oog voor en bood mijn vader een goede prijs voor de boerderij. Zodoende verhuisde ik

op vijftienjarige leeftijd naar een nieuwbouwhuis vlak naast de boerderij."

Drie jaar geleden kregen Jan en Riky Kappen de mogelijkheid om de boerderij in Den Dungen terug te kopen. Riky: "Ik kreeg verkering met Jan toen hij net in dat nieuwbouwhuis woonde. Toen al vond ik het doodzonde dat hun gezin niet meer in dat knusse boerderijtje woonde. Zo verliefd was ik erop. En we zijn zo blij alles in de originele stijl is gelaten en gerestaureerd. Jans moeder vertelde altijd dat Jan als baby zo veel huilde. Hij werd pas stil als de kinderwagen met hem erin op stal tussen de koeien stond. Nu slapen we weer op stal. Nee, we gaan hier nooit meer weg."

Brabants dorpsleven digitaal

Struise boerinnen aan het werk in de boerderij en op het veld, bonkige boeren die hun waar aan de man brengen op markten in de regio, het spinnenwiel, de hondenkar, de schapenwagen of Brabantse kinderen op het erf; samen vormen deze beelden de prentbriefkaartenreeks 'Brabants Dorpsleven'. Het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) heeft rond deze nostalgische kaartenreeks een nieuwe internetsite gemaakt: www.brabantsdorpsleven.nl. De site is ontwikkeld in samenwerking met de verzamelaars Jac. Biemans en Albert Pennings.